

ნასესხები ლექსიკა აჭარის პონტოელ ბერძენთა მეტყველებაში

ლექსიკას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ამა თუ იმ დიალექტის შესწავლაში. კონკრეტული კილოსთვის, კუთხისთვის დამახასიათებელი ენობრივი თავისებურებანი ყველაზე ნათლად ხომ ლექსიკაში ჰპოვებს გამოძახილს. ისიც ცნობილია, რომ ენაში მეტ ცვლილებებს ლექსიკური ფონდი განიცდის, ნაკლებად კი ენის გრამატიკული სტრუქტურა. საზოგადოებრივ, სოციალურ-გეოგრაფიულ ცვლილებებთან ერთად, იცვლება ლექსიკური ფონდიც, რაც ამ ცვლილებების პირდაპირი ამსახველია და როცა მსგავს ცვლილებათა ფონზე ხდება ენის არსებობის შენარჩუნება უცხო ენობრივ გარემოში სხვა ენათა გავლენების ფონზე, კიდევ უფრო საინტერესოა ამ ენის თუ დიალექტის განვითარების გზები და ინტეგრირების ფორმები.

ნაშრომში წარმოვადგენთ აჭარაში მცხოვრებ პონტოელ ბერძენთა მეტყველებაში დამკვიდრებულ ნასესხებ ლექსიკას. პონტოელი ბერძენები წლების წინ დასახლდნენ აჭარაში, სადაც დახვდათ აბორიგენი მოსახლეობის მეტყველება. უცხო ენათა კონტაქტები, ბუნებრივია, უკვალოდ ვერ ჩაივლიდა.

აჭარაში გადმოსახლებულ ბერძენებს ყველაზე წმინდად ჰქონდათ შემონახული ბერძნული ენა და ტრადიციები. ისინი განათლებისა და კულტურის საკმაოდ მაღალი დონითაც გამოირჩეოდნენ (**ბერძენიშვილი...1990:67**). აქაურ ბერძენებს ენა დღესაც შენახული აქვთ და საკმაოდ კარგადაც, თუმცა მათ მეტყველებას უფრო მეტად ეტყობა ენათა კონტაქტების კვალი, თავს იჩენს კულტურათა შერევის შედეგად გაჩენილი ყოფითი ელემენტები თუ ლექსიკურ-გრამატიკული თავისებურებები.

საკვლევად ვიყენებთ საგრანტო პროექტის ფარგლებში საველე მუშაობის დროს ჩვენ მიერვე შეგროვებულ ემპირიულ მასალას. გამოყენებული ლექსიკონები, სხვა წყაროებთან ერთად, მითითებული გვაქვს ლიტერატურის სიაში.

ა. თურქული ნასესხობები

საქმრო/საცოლუე პონტოურად გამოითქმის - **vou[sh]αλος** (ნუშალუ), ახ. ბერძნულად – **αργαβανιαστικός/η** (არავონიასტიკოს/ი), **შდრ. თურქ. Nisanli** (ნეფე, საქმრო), **შდრ. აჭარ.**

ნიშანლობა (ზ. აჭ. ვაჟის მიერ ქალის დანიშვნა, ნიშნობა) (ნიჟარაძე, 1971: 287), საკუთრივ პონტოურში არის - σισμαδέμενιος.

ილია - κολδούχια (კოლზუხია)(პონტ.) – μασχάλη (მასხალი) (ახ. ბერძ.), შდრ. თურქ. **Koltukalti**-ილია.

სისხლძარღვები - ταμάρια (ტამარია) (პონტ.) – αμοφάρι/αγγείο (ახ. ბერძ.) შდრ. აჭარ. ტამარი (თურქ. „damar“-1.ძარღვი, ნერვი; 2. გად. ზნე, ხასიათი (ნიჟარაძე, 1971:328).

ულვაში - πουίχια (პუიხია) (პონტ.) – μυστάκι (ახ. ბერძ.), შდრ. თურქ. **Biyik**-ულვაში. გავრცელებულია ლაზურშიც - ზუღული. ეს სიტყვა თურქულიდან შემოსულია აჭარულში, შავშურში, კლარჯულსა და ტაოურში (ჩოხარაძე..., 2015:512). საკუთრივ პონტოურში დასტურდება - Μουστάκι(ι).

ლურჯი (მუქი) – μοβ (მოვ) (პონტ.) – μπλε (ახ. ბერძ.), შდრ. თურქ. **Mavi** - ლურჯი; მოხერხებული - πε[ch]αροχλής (პეჩაროხლის) (პონტ.) – δεξιόσυνη – επιδεξιότητα (ახ. ბერძ.), შდრ. თურქ. **Becerikli** - მოხერხებული.

ია - μανου[sh]άκια (მანუშაკია) (პონტ.) – ίον (ახ. ბერძ.), შდრ. თურქ. **Menekse**-ია, საკუთრივ პონტოურში - μανουσάκι.

ნესვი - γαβούν (ღავუნ) (პონტ.) – πεπόνι (პეპონი) (ახ. ბერძ.), შდრ. თურქ. **Kavun**-ნესვი.

ავეჯი - τα μεμπέλια (ტა მემბელია) (პონტ.) – έπιπλα (ეპიპლა) (ახ. ბერძ.), შდრ. თურქ. **Mobiya**, რუს. **Мебель** -ავეჯი, აჭარ. მებელი - ავეჯი.

ზეწარი [ch]αρ[ch]άφ (ჩარჩაფ) (პონტ.) – σεντόνι (სენტონი) (ახ.ბერ.), შდრ. თურქ. **carsaf** - თეთრეული, საკუთრივ პონტოურში - σεντόν.

ლეიბი - τε[sh]άκι (ტეშაკ) (პონტ.) – στρώμα (სტრომა) (ახ. ბერ.), შდრ. თურქ. **Dosek/yatak** - ლეიბი, ლოგინი.

ყავადანი - [j]εβζέ (ჯევზე/ჯეზვე) (პონტ.) - შდრ. აჭარ. ჯეზვე/ჯეზვე (თურქ. **Cezve** - სპილენძის ან თუნუქის პატარა ჭურჭელი, რომელშიც ყავას ადუღებენ (ნიჟარაძე, 1971: 443).

ატამი - [sh]οφτάλια (შოფტალია) (პონტ.) – ροδάκινο (როზაკინო) (ახ. ბერ.), შდრ. თურქ. **Seftali** - ატამი.

ქამარი γά[sh] (ყაიშ) (პონტ.) – ζώνη (ზონი) (ახ. ბერ.), შდრ. თურქ. **Kayis**, შდრ. აჭარ. ყაიში - ქამარი (ნიჟარაძე, 1971: 367), საკუთრივ პონტოურში -ζωνάρι.

პირსახოცი - πε[sh]κίρ (პეშკირ) (პონტ.), (თურქ. **Peşkir**) [ახ. ბერძნული - η πετσέτα (იტალ. Pezzetta)] – πετσέτ (პეცეტ) (ახ. ბერ.), შდრ. აჭარ. ფეშკირი>თურქ. **Peskir**-პირსახოცი.

ბიძა - ο θείος (თიოს), **παίς** (ტაის)(პონტ.), (თურქ. **Dayı** - ბიძა, დედის ძმა) [ახ. ბერძნული - ο θείος, ძვ. ბერძნული - οΪ qei`o~]. შდრ. აჭარ. **ტააა** - დედით ბიძა (ნიჟარაძე, 1971:327). დასტურდება შავშურსა და მუჰაჯირების მეტყველებაშიც (იხ. შავშეთი, 2011; კლარჯეთი, 2016).

ცოლის და - **παλδίς** (პალზუ) (პონტ.), (თურქ. **Baldız**), τηγάρισιαδελφή [ახ. ბერძნული - η γυναικαδέλφη], შდრ. აჭარ. **ბალდუზი/ბალდიზი** - ცოლის და, ქვისლი (ნიჟარაძე, 1971:101). გავრცელებულია შავშურშიც (კორპუსი, მის.: <http://corpora.co/#/>).

ძმა - **Καρτά[sh]** (კარტაშ) (პონტ.), (თურქ. **Kardeş**), αδελφόν [ახ. ბერძნული - ο αδελφός, ძვ. ბერძნული - οΪ ajdelfov~], საკუთრივ პონტოურ დიალექტში - αδελφόν, შდრ. აჭარ. **ყარდაში** - ძმა, დადასტურებულია ფერეიდნელ ქართველთა მეტყველებაშიც.

ჯიბე - **[ch]όπιαν** (ჩოპიან) (პონტ.) [ახ. ბერძნული - η τσέπη], უნდა მომდინარეობდეს თურქული - **cep** ფორმისგან.

არაყი - **ρακίν** (რაკინ)(პონტ.) [ახ. ბერძნული - η ρακή (თურქ. **Raki**), ახალ ბერძ. το ούζο], შდრ. აჭარ. **რახი** - მაგარი ალკოჰოლიანი სასმელი (ნიჟარაძე, 1971:303), რახი ქართული ენის სხვა დიალექტებშიც ფართოდაა გავრცელებული.

გუფთა - **κοφτάδες, σαρμάδες** (კოფტადეს, სარმადეს) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - ο κεφτές], მიღებული უნდა იყოს ამავე მნიშვნელობის თურქ. **Köfte** ფორმისგან, ο σαρμάς (თურქ. **Sarma**) - შეხვეული, ჩოხიანი გუფთა.

ჰალვა - **χάλβα** (ხალვა)(პონტ.), (თურქ. **Helva**) [ახ. ბერძნული - ο χαλβάς], შდრ. აჭარ. **ჰალვა**, ხალვა (არაბ.) - ერთგვარი ტკბილეული (ნიჟარაძე, 1971:448).

სასწორი - **γαντάρ** (ღანტარ) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - η ζυγαριά, ძვ. ბერძნული - zugavrion, zugov~] – (თურქ. **Kantar**), საკუთრივ პონტოურში - ζύγιτο.

საზამთრო - **χαρπούζ** (ხარპუზ) (პონტ.) (თურქ. **Karpuz**) – [ახ. ბერძნული - το καρπούζι, σδροπέπων], შდრ. აჭარ. **ყალფუზი/ყარფუზი** - საზამთრო (ნიჟარაძე, 1971:369; ფუტკარაძე, 1993:616).

ტყე - **όρμαν** (ორმან) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - το δάσος, ορμάνι] (თურქ. **Orman**), ძვ. ბერძნული - το; dasuv], საკ. პონტოურში - όρμαν.

ყვავილი - **ch**][**ch**]ák (ჩიჩაკ) (პონტ.), (ყვავილის ფურცელი - [ch][ch]ákი ფύλλο) (თურქ. **Çiçek**), [ახ. ბერძნული - το λουλούδι, το άνθος, ძვ. ბერძნული - το ; a [nqo~].

ბარტყი - **ιαβρίν** (იავრინ) (პონტ.), (თურქ. **Yavru**) [ახ. ბერძნული - ο νεοσσός, το κλασσοπουλι], საკ. პონტოური -τσιτσάκ.

მწყერი - **πουλδούρ**[**ch**]ი (პულდურჩი) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - το ορτύκι, ძვ. ბერძნული - οϋ/ηϋ ο [rtux] (თურქ. **Bıldırcın**), საკ. პონტოურში -**ορτύκ**.

შაშვი - **καρατάγους** (კარატალუ) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - η κίχλη, ძვ. ბერძნული - ηϋ kivclh], თურქ. **Karatavuk**.

მღებავი - **μποια**[**ch**]ი (ბოიახის) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - ο μπογιατζής (თურქ. **Boyacı**)], აქედან საღებავი - **ποιάν** [ახ. ბერძნული - η βαφή, η μπογιά, ძვ. ბერძნული - ηϋ bafhv], თურქ. **boya**) - შეღებვა, **πογιάτισμα** [ახ. ბერძნული - βάψιμο] (თურქ. **boyama**);

ცომის გასაბრტყელებელი ხის ჯობი - **χλαούς** (ხლაუ) (პონტ.), [ახ. ბერძ. Ομπλάστρης].
ამავე დანიშნულებით აჭარულში გამოიყენებენ **უხლაოს**.

დახრილი - **αχταπαμένον** (ახტაპამენონ) (პონტ.), (თურქ. **Aktarma**) – [ახ. ბერძ. Σκυμμένος, κατεασμένος, γερμένος].

შუმაზანდი - **ch**][**am**]íκια (ჩამიკია) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - το λιακωτό], უნდა მომდინარეობდეს თურქ. **Cam** სიტყვისგან, რაც შუმას აღნიშნავს;

დაწინწკლული - **κουκουτσλίν** (კუკუცლინ) (პონტ.) (თურქ. **Kukuc**) [ახ. ბერძნული - **πιτσιλισμένος** (πιτσιλιστός), κηλιδωμένος, ძვ. ბერძნული - κηλιδά].

ბ. რუსული ნასესხობები

თავსაფარი - **κα**[**sh**]κίν (კაშკინ) (პონტ.) – **μαντήλι** (მანდილი) - თავშალი, მანდილი, ცხვირსახოცი (ახ. ბერძ.), შდრ. რუს. **Косынка**/აჭარ. **კასინკა/კაშნი**- თავსაფარი.

ქუდი - **[sh]**άκκιν (შაჰკან) (პონტ.) – **καπέλο/πίλος** (კაპელო/პილოს) (ახ. ბერ.), შდრ. რუს. **Шарка**, შდრ. აჭარ. **შაფხა** - ქუდი, ცილინდრი.

ქოლგა - **ζόντικον** (ზონტიკონ) (პონტ.) – **ομπρέλα** (ომბრელა) (ახ. ბერ.), შდრ. რუს. **Зонтик**- ქოლგა.

მუსიკოსი - **μούζικαντ** (მუზიკანტ) (პონტ.) – **μουσικός** (მუსიკოს) (ახ. ბერძ.), **музыкант** (რუს.).

ჭიქა - **στακάν** (სტაკან) (პონტ.) – **стакан** (რუს.), **ποτήρι** (პოტირი) (ახ. ბერძ.).
პარალელურად ბერძნულ ფორმასაც გამოიყენებენ.

ცისარტყელა - ραδούκα (რადუკა) (პონტ.) – ουρανιοτόξιο (ურანიოტოქსო) (ახ. ბერძ.),
პარალელურად ბერძნულ ფორმასაც გამოიყენებენ, რუს. **радуга**.

პონტოური τραπέζι (ტრაპეზი) - მაგიდა სიტყვის პარალელურად გამოიყენებენ
რუსულ ტერმინს - **стол** (რუს.) - მაგიდა.

საიდუმლო - σέκρετι (სეკრეტი) (პონტ.) – **секрет** - რუსული სიტყვაა და საიდუმლოს
ნიშნავს.

ბუნება - **πριρόδα** (პრიროდა) (პონტ.) – **природа** (რუს.) - ბუნება. Φύση (ახ. ბერძ.) -
ბუნება.

ორნამენტი - **αρναμέντ** (არნამენტი) (პონტ.) – **орнамент** (რუს.) – διακόσμηση (ახ. ბერძ.).

გაჩერება - **αстанаφίτ** (ასტანაფიტ) (პონტ.) – **остановить** (რუს.), **στάση** (სტასი) (ახ.
ბერძ.).

მეტყველებაში ხშირად გამოიყენებენ სიტყვას **καυ[sh]να** - რა თქმა უნდა, რაც
რუსული სიტყვაა (**конечно**), თუმცა ამავე სიტყვის ბერძნული შესატყვისის ლექსემაც
ახსოვთ - **βέβαια** (ვევია) (ახ. ბერძ.).

ასევე ხშირად გამოიყენებენ რუსულ სიტყვას **постоянно** - ყოველთვის, მუდამ, (მაგ:
წმინდა გიორგის ეკლესიაში დავდივართ პასტაძანა, იქ ახლოსაა; პასტაძანა δέκαχρονα -
ყოველთვის ათი წელია; ოთხი, ხუთი კაცი პასტაძანა ვართ) (**ახალშენი**).

საჩუქარი - **παδάρκα** (პადარკა) (პონტ.) – **подарок** (რუს.), **δώρο** (ახ. ბერძ.).

კუნთი - **μουσκουλάμ** (მუსკულამ) (პონტ.) – **мускул** (რუს.) – **μυς/μύσνας** - ახ. ბერძ.).

საწებელი - **βαδλίβκα** (ვადლივკა) – **подливка** (რუს.), **σάλτσα** (ახ. ბერძ.).

ბერძნული **καρότο** (კაროტო) (პონტ.) - სტაფილო, პარალელურად იყენებენ რუსულ
ტერმინს - **морковка**, ასევე **μπουράκι** (ბურაკი) (პონტ.) - ჭარხალი, **бурак** (რუს.),
ζαχαρότευτλο (ახ. ბერძ.).

ბარი - **λαπάτკა** (ლაპატკა) (პონტ.), **лопатка** (რუს.), **φταρί** (ახ. ბერძ.).

ნესტიანი - **έχομεσίροστ** (პონტ.) (სპეციფ. რუს. **Сырость**), [ახ. ბერძნული -
κάνευγρασία, ძვ. ბერძნული - **hJ uJgrasiva**].

ჩანთა - **σύνκων** (სუნკან) (პონტ.), (რუს. **Сумка**), [ახ. ბერძნული - **η τσάντα/ο σάκος**],
სუნკა/სუმკა გავრცელებულია ქართული ენის დიალექტებშიც.

თარო (წიგნების) **πόλκας** (პოლკას) (პონტ.), (რუს. **Полка**) [ახ. ბერძნული - **ράφι**
(თურქ. **Raf**), ძვ. ბერძნული - **hJ saniv~**].

კატლეტი - κατλέτια (კატლეტია) (პონტ.), (რუს. Котлета, ფრან. Côtelette) [ახ. ბერძნული - οκεφτές, η μπιρζόλα].

საფქვაკი (ყავის) – καβέζμα[sh]ίνα (კავესმაშინა) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - μύλιοςκαφέ, καβέζ+μα[sh]ίνα], პირველი კომპონენტი თურქულია (**kahve**), ყაპვე -გავრცელებულია აჭარულშიც (ნიჟარაძე, 1971:617), მეორე კომპონენტი რუსულია, **машина** -მანქანა.

კომბოსტო - ασπιράχανο, καπούστα (ასპროლახანო, კაპუსტა) (პონტ.), (რუს. Капуста), [ახ. ბერძნული - το λάχανο, ძვ. ბერძნული - το; lavcanon], **კაპუსტო** - დამკვიდრებულია ქართულშიც.

ლევვი - σύκα, ιν[τჯ]ίρ (სუკა, **ინჟირ**) (პონტ.), (რუს. Инжир) [ახ. ბერძნული - το σύκο, ძვ. ბერძნული -to; su`kon].

ნავთი - καζ (კაზ) (პონტ.), (რუს. Газ), [ახ. ბერძნული - η κηροζίνη, πετρελαίο].

ნახერხი - απίικαν (აპილკან) (პონტ.), (რუს. Опилка), [ახ. ბერძნული - τα πριονίδια, ძვ. ბერძნული -to; rJivnhma, to; rJivnisma].

სამირკველი - φουνδάμεντον (ფუნდამენტონ) (პონტ.), (რუს. Фундамент)[ახ. ბერძნული - το θεμέλιο, ძვ. ბერძნული -to; qemevlion], ფუნდამენტი გავრცელებულია აჭარულშიც და ინგილოურ მეტყველებებაში (კორპუსი, მის.: <http://corpora.co/#/>).

ღუმელი - πέ[sh]κο (პემკო) (პონტ.), (რუს. Печь, печка), [ახ. ბერძნული - η θερμάστρα, η σόμπα, οκλίβανος, οφούρνος].

ჩაიდან - τσάνικα (ჩაინიკა) (პონტ.), (რუს. Чайник), [ახ. ბერძ. Η τσαγιέρα, τσαγιερό].

ორცხოზილა - σουχარი (სუხარი) (პონტ.), (რუს.сухарь), [ახ. ბერძ. Το παξιμάδι (თურ. Peksimet)].

გ. ქართული ნასესხობები

მუშტი - μούστα (მუსტა) (პონტ.) – ყოშია (ღროთია) - მუჭი, მუშტი, მჯიღი (ახ. ბერძ.). შდრ. ქართ. მუშტი.

კოკორი - κουκούτς (კუკუც) (პონტ.) – შდრ. აჭარ. კუკუტი - კოკორი, შ. ნიჟარაძესთან განმარტებულია - 1. წაწვეტებული თავი რისამე, წვეტი, 2. მაჭვის თავი (ნიჟარაძე, 1971: 234) – μπουμπουκιάζω - ვიკოკრები, μπουμπουκι - კოკორი (ახ. ბერძ.).

შარვალი - [sh]αρβάლ (შარვალ) (პონტ.) – παντελόνι (პანდელონი) (ახ. ბერ.), შდრ. ქართ. შარვალი.

მუთაქა - Μουρτάκα (მურტაკა) (პონტ.) – μαξιλάρα (მაქსილარა) (ახ. ბერ.), შდრ. აჭარ.
მუთაქა - ბალიშის მსგავსი, გრძელი, ვიწრო, ბალიშის ქვეშ დასადებად იყენებენ.

სკამი - σκάμιν (სკამინ) (პონტ.) - καρέκλα (კარეკლა) (ახ. ბერ.). შდრ. სკამი.

პიჯაკი < pea-jacket (ინგ.) – πιτζაკ (პიჯაკ) (პონტ.) – παλτό (პალტო),
πανωφόρι (პანოფორი) (ახ. ბერძ.).

ჩაქუჩი < çekic (თურქ.) – Τσακούτς (ჩაკუც) (პონტ.) – σφυρί (სფირი) (ახ. ბერ.), შდრ.
ქართ. ჩაქუჩი > თურქ. Cekic.

ბრინჯი - πριντζ (ბრინძ) (პონტ.) – ρύζι (რიზი) (ახ. ბერ.).

თუთა - τούτια (ტუტია) (პონტ.) – μούρο (ახ. ბერძ.), შდრ. ქართ. თუთა.

კარტოფილი - καρτόφα (კარტოფა) (პონტ.) - შდრ. აჭარ. ყართოფი/ყართოფა-
კარტოფილი (ნიჟარაძე, 1971: 369) – πατάτα – (ახ. ბერ.).

ღრძილი - γρίντζλια (ღრინჯილია) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - το σύλο/τα σύλα, ძვ.
ბერძნული - το; ου[lon/ta; ου[la]. შდრ. ქართ. ღრძილი.

კოჭი - το πουχ, το κότσι (კოცი) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - ο αστράγαλος, ძვ.
ბერძნული - οJ ajstravgalo~], შდრ. ქართ. კოჭი.

ჭიპი - τσίπαν (ჭიპან) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - ο αφαλός, ο ομφαλός, ძვ. ბერძნული -
οJ ojmfalov~].

მუშამალა (ზღმარტლი) – άγρενμου[sh]μουλά- muşmula - თურქ. შდრ. ქართ.
მუშმალა/მუშმულა (აჭარ.) - მრგვალი ან ოვალური წვნიანი, მომჟავო-მოტკბო,
ნარინჯისფერი ან ყვითელი, კურკოვანი ხილი (ცოცანიძე..., 2014:440);

კოკორი - κουκούτς (კუკუც) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - το μπουμπούκι, το κουκούτσι
(კურკა, იტალ. Cucuzza)].

წიწმატი - τσιτσμάτ (წიწმატ) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - το λεπίδιοτοήμερο, το κάρδαμο,
ძვ. ბერძნული - το; kavrdamon].

ხურმა - χουρμά (ხურმა) (პონტ.), (სპარს. Khormaliu, khorma), [ახ. ბერძნული - ολωτός,
το μήλο της Ανατολής, ლათ. Diospyros], ხურმა/ხუმრა დამკვიდრებულია ქართულშიც.

ინდაური - ινδεγούρ (ინდეღურ), [ახ. ბერძნული - η γαλοπούλα, ο ινδιάνος, ο γάλλος].

კამეჩი - [ch]αμέ[sh] (ჩამეჩი) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - βιούβαλος, ძვ. ბერძნული - οJ
bouvbalo~], შდრ. კამეჩი.

ხოხობი - **χόχορας** (ხოხორას) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - οφασιανός, ძვ. ბერძნული - οJ fasianov~ (Fa`si~)].

ხუმრობა - **μασχάριαν** (მასხარიან) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - το αστείο, ძვ. ბერძნული - ajstei`o~, hJ paidiav, oJ paigmov~, to; geloi`on, to; skw`mma, ajstei`o~ lovgo~].

ჭიშკარი - **π[sh]κάρπι** (ტიშკაპი) (პონტ.), [ახ. ბერძნული - η πύλη, εἴωπορτα], შდრ. **ჭიშკარი**.

მასალები ცხადყოფს, რომ აჭარის პონტოელ ბერძენთა მეტყველება არ არის ერთგვაროვანი - მასში დასტურდება რუსული, ქართული, თურქული ლექსიკური ერთეულები.

სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ პონტოურში ნასესხები ლექსიკის უმრავლესობა რუსულია (**berikashvili, 2016: 258**), რაც განპირობებული ჩანს ბერძენთა რუსულენოვანი განათლებით. რაც შეეხება თურქულ ლექსიკას, მიგვაჩნია, რომ ნაწილი, შესაძლებელია, მათ შეითვისეს ადრე, თურქეთში ცხოვრების პერიოდში, ნაწილი კი აჭარაში გადმოსახლების შემდეგ აჭარული დიალექტის გზითაა შესული.

გამოყენებული ლიტერატურა

ბერძენიშვილი ლევან, გარაყანიძე ი., გორდუზიანი რისმაგ, მიქაბერიძე ა., ტონია ნანა, ფხაკაძე მ., შახპაზიდი მ., ჩეპიდი ა., ჯანაშია ნ., „ბერძენები საქართველოში“, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ხმელთაშუა ზღვის კულტურების კვლევის ლაბორატორია, თბილისი. 1990;

ბერძნულ-ქართული განმარტებითი ლექსიკონი, „Ελληνο-Γεαργιανο λεξικο“, თბილისი. 2005;

ფაღავა მამია, ცინცაძე მერი, ბარამიძე მათა, ჩოხარაძე მალხაზ, შიოშვილი თინა, მამულაძე შოთა, ხალვაში რამაზ, მგელაძე ნუგზარ, შაშიკაძე ზაზა, კარალიძე ჯემალ, „კლარჯეთი“, ბათუმი. 2016;

ნიჟარაძე შოთა, „ქართული ენის აჭარული დიალექტი“, თბილისი. 1971;

ფუტკარაძე შუმანა, „ჩვენებურების ქართული“, ბათუმი. 1993;

ფაღავა მამია, შიომშვილი თინა, მამულაძე შოთა, ცინცაძე მერი, ჩოხარაძე მალხაზ, შაშიკაძე ზაზა, ცეცხლაძე ნუგზარ, ფუტყარაძე თამაზ, ბარამიძე მათა, კარალიძე ჯემალ, ჩოხარაძე ვარდო, „შავშეთი“, თბილისი. 2011;

ჩოხარაძე მალხაზ, თანდილავა ლილე, ფაღავა მამია, მემიშიში ომარ, ბარამიძე მათა, ვარშალომიძე ჯემალ, მგელაძე ნუგზარ, შაშიკაძე ზაზა, კარალიძე ჯემალ, შიომშვილი თინა, თავდგირიძე მანანა, ნარაკიძე ციალა, მიქელაძე ჯემალ, „სარფი“, ბათუმი. 2015;

ცოცანიძე გიორგი, ლოლაძე ნანა, დათუკიშვილი ქეთევან, „ქართული ლექსიკონი“, თბილისი. 2014;

Berikishvili Svetlana, „Morphological integration of Russian and Turkish nouns in Pontic Greek”, Language Typology and Universals, Stuf-Sprachtypologie and Universalienforschung, 2016. Volume 69. ISSUE 2;

Κηπουκοπουλος Μιλτιάδης Ι, „Λεξικό της ποντιακής διαλεκτού“, Αθηνά. 2014;

საქართველოს ლინგვისტური პორტრეტი, მის: <http://www.corpora.co/>;

ქართულ - ბერძნული ლექსიკონი, მის.: <https://ka.glosbe.com/ka/el/>;

ქართულ - თურქული ლექსიკონი, მის: <https://ka.glosbe.com/ka/tr/>;

ქართულ - რუსული ლექსიკონი, მის: <https://ka.glosbe.com/ka/ru/>;

Teona Abuladze

Loan Words in the Speech of Pontic Greeks in Ajara

Summary

Language influence and culture fusion resulted lexic derivatives give an interesting picture. We have presented quite big variety of borrowed vocabulary into Pontics' speech by the influence of Turkish, Russian and Georgian languages.

Our work regards the ways and forms of morphological integration of borrowed vocabulary, which is quite interesting.

The borrowed lexics: mustache – **πυίχια**(puikhia) (Pont.)-**μουστάκι** (contemp. Greek), comp Turk. **Biyik**- mustache. It's widespread in the Lazi – **buoughi**. This word was borrowed from Turkish in the Adjarian, Shavshi, Klarji, and Tao (Chokharadze...,2015:512).It's confirmed in **the Pontic - Μουστάκι(ι)**.

Bedsheet**[ch]αρχ[ch]άφ**(charchap) (Pont.)- **σεντόνι** (sentoni) (contemp. Greek), comp. Turk. **Carsaf**-bedsheets, in the Pontic –**σεντόν**.

Hat – **[sh]άπκαν**(shapkan) (Pont.) – **καπέλο / πίλος** (kapelo/pilos) (contemp. Greek), comp.**Rus. Шапка**-š Adjar. Shapkha –hat cylinder;

umbrella- **ζόντικον**- (zontikon) (Pont.) –**ομπρέλα** (ombrela) (contemp. Greek), comp**Rus. Зонтик**- umbrella;

buffalo- [ch]αμέ[sh] [contemp. Greek – βούβαλος, old Greek – οἶ βουβαλο~], comp. **Geo. Buffalo**;
fist – μούστα (musta) (Pont.) – γροθιά (ghrotia) – fist (contemp. Greek). **Comp. Geo. fist**;